

הלכות שבת סימן שיה

ביאורים ומוספים

סימן שיה

דין המבשל בשבת

[משנ"ב ס"ק א]

הרי זה תולדת מבשל¹ וכו', ונהרי הוא מרקה דקר הקשה², וכן המקסס את הדונג³ וכו', וכן הנותן חתיכת עץ בפנור כדי שיתפש, וידוע שמתחלה הוא מתרפה ויוצא ממנו הלחלוחית, חייב משום מבשל⁴ וכו', הרי זה חייב משום מבשל⁵.

1) ואף אם אינו מחמם את המתכת עד שתיעשה גחלת, אלא רק בשיעור שהיה סולדת בו, כתב החזו"א (א"ח סי' נ ט"ק ט) שאסור, ויתכן שאף מהתורה, כעין דין חצי שיעור, ועל פי זה כתב (שם סי' לו ט"ק יא), שאסור להניח קדירת מתכת ריקה על גבי הכירה. אכן, כשיש בתוכה תבשיל, כתב (שם סי' קנו) השמטות לסי' שיש, מכתב, שאין האש שולטת בקרה וגורמת להתיכה, ולכן מותר להחזירה על פי הכירה.

וכן להניח פח' על גבי האש, כתב בשו"ת אור לציון (ח"ב פ"ל תשובה ז) שאסור, אך כתב, שאם הפח' או הסיר עשויים מאלומיניום מסתבר שמותר להניחם על גבי האש אף לדעת החזו"א, כיון שחומר זה מתקלקל על ידי האש, ולכן אין לאסור להניחו כשאין כוונתו לבשל.

דעת הגרי"ש אלישיב (שבות יצחק דיני שהיה וחורה פ"ד אות ה) שאם תתחמם המתכת רק בשיעור שהיה סולדת בו, אין הדבר אסור אפילו מדרבנן, ומה שכתב המשנ"ב לעיל (סי' רעז ט"ק כב) שאסור להניח קערת מתכת על גבי הנהר, אין דבריו אמורים אלא בנר ששלחבתו גדולה, יש לחוש שמא תתחמם הקערה ותאדים, וכן כתב בשו"ת אגרות משה (א"ח ח"א סי' צג) שמותר להניח פח מתכת על גבי האש, וכן כתבו הגרש"ז אויערבך (שו"ת מנחת שלמה ח"א סי' יא הע' 2) והגר"ש וואנר (שו"ת שבת הלוי ח"א סי' צא).

ואף מתכת שהיתה כבר מלובנת, כתב החזו"א (א"ח סי' נ ט"ק ט) שאסור ללבנה שוב, אף לסוברים שבישול אחר בישול מותר, מפני שלאחר הליכון שבה המתכת למצבה הראשון לגמרי. ומטעם זה כתב שם, שבהדלקת נורת חשמל, אם מקצה הברזל מתחמם בשיעור שהיה סולדת בו, יש בזה משום מלאכת מבשל, אף על פי שכבר לפני כן דלק החוט והתחמם. והוסיף, שאם מקצה מהחוט מתחמם ומאדים, אפשר שיש בזה משום מלאכת מבעיר לדעת הרמב"ם [המובאת בשע"צ ס"ק א]. ומה שלא כתב החזו"א כן בודאות, ביאר הגרש"ז אויערבך (שו"ת מנחת שלמה שם סי' יב ענף א) שסובר שיתכן שאין חיוב מבעיר בחימום מתכת אלא באופן שמתכוין לצירוף, מה שאין כן במתכוון להאיר או לבשל. אכן, כתב הגרש"ז אויערבך (שם), שלדעתו אין ספק בדבר, ובהדלקת נורת חשמל יש משום איסור מבעיר, והוסיף (שם ענף ב), שיתכן שאף לדעת הראב"ד הדין כן.

הוסיף החזו"א (שם), שאם הברזל אינו נעשה גחלת ורק ניצוצי אור ניתנים ממנו, אין בזה משום מבעיר, אלא משום איסור שבות של הוצאת אור מאובנים. אכן, מלבד איסורים אלו, יש בכל ההלכת חשמל משום איסור בונה ותיקון מנא, מפני שמעמיד את הדבר על תכונתו שזירום בו זרם החשמל בתמידות. [וראה שו"ת מנחת שלמה שם סי' יא שדן בדבריו, אולם למעשה הורה הגרש"ז אויערבך (ארחות שבת ח"ג פכ"ו בהקדמה) שיש לחוש לדברי החזו"א].

2) ולערות מאכל או משקה רותחים לתוך כלי פלסטיק חד פעמי המתרכך מחמת החום, כתב בשו"ת שבת הלוי (ח"ח סי' נו) שמותר, כיון שאינו מתכוין למלאכה, וכפי המבואר במג"א (ט"ק לו) בשם המגיד משנה שבאופנים מסוימים כשאין האדם מתכוין למלאכה, אין הדבר נחשב כמלאכה כלל. וכן דעת הגרש"ז אויערבך (שולחן שלמה שולי הגליון ס"ק ו, מאור השבת ח"ד סי' נ ט"ק א) שאין ריכוך זה נחשב כבישול, הואיל ואין הכלי מתרכך בשיעור שנוהגים לרכך

ולחמייס פלסטיק כדי לעשות ממנו צורות, ואף מדרבנן אין לאסור זאת, מפני שאין לעושה כן שום רצון ותועלת בריכוך, ונחשב הדבר כחיסרון בעיקר צורת המלאכה.

וכן דעת הגרי"ש אלישיב (הלכות שבת ח"א פ"ח הע' 23) שמותר לערות רותחים לכוס חד פעמית, מפני שהכוסות המצויות רכות מלכתחילה, ולא נאסר לרכך אלא דבר קשה, אך לא להוסיף ריכוך לדבר כך [וראה שבות יצחק בישול פ"ב ס"ק ב]. דעת הגרי"ג קרליץ (חוט שני ח"ב פכ"ט ס"ד אות א) שאם פסיק רישא שתשתנה צורת הכלי על ידי העירוי והריכוך שנגרם מחמתו, אסור לעשות כן.

3) וכן לחמיס חמאה, כתב הכלכלת שבת (כללי ל"ט מלאכות אות יא ד"ה המתוך) שאסור. דעת הגרי"ש אלישיב (שבות יצחק בישול פ"א אות ג) שמותר לעשות כן, שמאחר שהחמאה ראייה לאכילה כמות שהיא, אין בריכוכה משום איסור מבשל, וכעין המבואר ברמ"א להלן (ס"ד) ובמשנ"ב שם (ט"ק לח) לענין שריה, שדוקא דבר שאינו ראי לאכילה כמות שהוא, אסור לשרותו משום בישול.

וכן לרכך צנימים על ידי הכנסתם למרק, כתב הדעת תורה (ס"ה) שמותר, מפני שלא נאסר הריכוך בדבר מאכל [וראה שו"ת שואל ומשיב (תליתאה ח"ב סי' כ) שהסתפק בזה], וכן כתב בשו"ת רב פעלים (ח"ב סי' נב) שמותר, וכן דעת הגרי"ש אלישיב (שבות יצחק שם אות ד). והגרש"ז אויערבך הוסיף (שש"כ פ"א הע' קפג), שנראה שלא נאסר לרכך דבר שכבר נגמר בישולו [או שנגמרה אפיתו], ולפיכך מותר להניח צנימים בכלי שני שאין היד סולדת בו, או בכלי שלישי שהיה סולדת בו.

ולרכך גוף קשה, כתב הפמ"ג (א"א ט"ק לו) שאסור אף אם לא התחמם הדבר בשיעור שהיה סולדת בו, שהרי מ"מ מתיכו ומרפה את הקשה. דעת הגרש"ז אויערבך (שש"כ שם הע' קעג), שיתכן שכל זה דוקא באופן שלפעולת ההתכה נצרך חום בשיעור שהיה סולדת בו, והוסיף, שלכן מותר להוציא אמתא מהמקרר לבית מוסק, אף על פי שמתרככת היא בכך, כיון שאין חימום בשיעור שהיה סולדת בו, אלא שיתכן שמותר לעשות כן אף מטעם אחר, כיון שבאופן זה מצב ההקפאה הוא המצב המיוחד, ולא ההמסה, אשר היא דבר טבעי.

4) והמניח חתיכת עץ באש כדי שתישרף, כתב הנשמת אדם (כלל כ אות ב) שאינו חייב משום מבשל, אע"פ שפסיק רישא שתצא ממנה לחלוחית. וכן מבואר בשו"ת חתם סופר (יו"ד ח"א סי' צב) שהמדליק נר בשבת אינו חייב משום מבשל, אלא רק משום מבעיר, אע"פ שהשמן מתבשל בשעת הבעירה, מפני שאין זה דומה למלאכת מבשל שבמשכן, שצריך לדבר המתבשל וע"כ נשאר בעולם, משא"כ בנר הדולק שאין הוא צריך לדבר המבושיל. וביאר הגרי"ג קרליץ (חוט שני שבת פכ"ט ס"ק א) שכל שאין מטרת האדם שיתבשל הדבר אלא שישרף ויכלה מהעולם, אין הפעולה נחשבת פעולת בישול כלל. ומטעם זה כתב הגרש"ז אויערבך (שו"ת מנחת שלמה ח"ב סי' כז אות ה) שאין חשש מלאכת בישול באיודי שמן או מים, מפני שהמתבשל כלא ונאבד מן העולם. ולגבי יבוש בגד השרוי במים נגד האש כשיכול להגיע לשיעור חום של יד סולדת בו, כתב המשנ"ב לעיל (סי' שא ט"ק קסט) שחייב משום מבשל. וראה מה שכתבנו שם בשם הגרש"ז אויערבך (שש"כ פט"ו הע' לא) שכמו כן אסור להעמיד כוסות או כלים כנגד האש כדי לנגבם במקום שהם יכולים להגיע לשיעור יד סולדת בהם, הואיל והטיפות שנותרו בהם מתחממות לפני שמתאדות. וביאר הגרש"ז אויערבך (שם ובשו"ת מנחת שלמה שם) שבאופן שמתכלה הדבר לגמרי כשריפת עצים והבערת שמן אין בו משום בישול כיון שאין תועלת מהחימום שהוא רק תהליך של כילוי הפסד, וביאודי

הַלְבוּת שֶׁבֶת סִימָן שִׁיחַ המשן מעמוד הקודם

16) וישראל מומר שעשה מלאכה בשבת לצרכו, הסתפק הפמ"ג (סי' שכה א"א ס"ק כב, וסי' רעו משב"ז ס"ק ה) אם דינו כישראל שעשה מלאכה בשבת, שמותר לאחרים ליהנות ממנה במוצאי שבת מיד, או שדינו כנכרי שעשה מלאכה עבור ישראל בשבת, שאסור ליהנות ממנה במוצאי שבת עד 'בכדי שיעשו', שהרי הטעם שהקילו בישראל שעשה מלאכה בשבת ליהנות ממנה מיד במוצאי שבת הוא משום שאין זה מצוי שישראל יעשה מלאכה בשבת [כמבואר ברא"ש חולין פ"א סי' יט], וטעם זה אינו שייך במומר. וכן הטעם האחר המבואר כאן שלא חששו שיאמר לו לעשות מלאכה בשבת, שהרי דאי לא ישמע לו, אינו שייך במומר. אמנם מצד שני יש לומר שהישראל לא יאמר למומר לעשות מלאכה, משום איסור 'לפני עור'. ולפי הטעם שאסור עד כדי שיעשו כדי שלא יהנה ממלאכת שבת [כמו שכתב לעיל (סי' רב ס"ק כט) ולקמן (סי' תקטו בהקדמה)] אסור גם במומר כיון שטעם זה שייך גם בו.

ולדינא, כתב הקהלות יעקב (ח"ב סי' ז) שיש להחמיר בזה, ולא ליהנות במוצאי שבת ממלאכת מחללי שבת שבזמנינו [ולשיטתו הניל בתחילת ס"ק זה, אסור ליהנות לעולם], וכן כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ג סי' נד אות ב) שדינם כנכרי לענין זה, וכן דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני ח"ב פכ"ב שם עמ' מה אות א) שאסור לנסוע במוצאי שבת באוטובוס שיצא לדרכו בשבת, כל זמן שנהנה מהאיסור שנעשה בשבת. והגר"שז אייערברן כתב (שו"ת מנחת שלמה ח"ב סי' טו אות ד), שלמעשה, הפמ"ג החמיר במומר, והוסיף, שאף אם מחלל שבת אינו נחשב כמומר לענין זה, מ"מ נכון להחמיר שלא לנסוע באוטובוס מיד במוצאי שבת, מפני שהדבר נעשה בפרהסיא הוא וזולו בקדושת השבת, אבל בשעת הדחק אפשר להקל. וכן דעת הגר"ש אלישיב (קובץ תשובות ח"ב סי' כא, ישא יוסף ח"א סי' ט) שבשעת הדחק במקום הצורך אפשר להקל בכך, כשיטת ר"ת שבמומר לא שייך הטעם שיהיה איסור אמירה קל בעיניו, אך במקום שאפשר ראוי להחמיר נראה מאור השבת ח"א סי' יח הע' סו' וארחות שבת ח"ג פכ"ה הע' כה מה שכתבו בדעתו].

ובשו"ת מנחת יצחק כתב (ח"ט סי' לט) שאסור לנסוע בו עד מוצאי שבת 'בכדי שיעשו'. והוסיף, שאע"פ שמבואר בפמ"ג (סי' שכה א"א ס"ק כב) שאם המומר עשה את המלאכה עבור הישראל, אסור ליהנות ממנה לעולם, מ"מ בנדון זה למרות שעשה הנהגה את המלאכה עבור ישראל, אין איסור לנסוע בו לאחר 'בכדי שיעשו', משום שלא אסור עולמית אלא חפץ שנעשה באיסור בשבת, כגון פת שנאפתה בשבת וכדו', אבל לא חפץ שעשו בו מלאכה בשבת, ולכן מותר הוא לאחר 'בכדי שיעשו'. ובשעת הדחק, כשנחוץ לו מאד לנסוע מיד במוצאי שבת, יתכן שיש להקל, על פי דברי שו"ת מהרש"ם (ח"ב סי' רמז), שלענין שיעור 'בכדי שיעשו' די שיעבור שיעור עשיית המלאכה, הדיין הדלוקת המנוע, ואין צריך להמתין מליהנות כשיעור הזמן שהצורך לעבור כדי שיהנה הוא מהמלאכה.

ואם אינו יודע אם המוצר שרצה לקנות יוצר בשבת או במשך ימות השבוע, דעת הגר"ש אלישיב (מאור השבת ח"א סי' יח ס"ק קז) שמותר לקנותו, מפני שספק מעשה שבת מותר, כאשר אינו דבר שיש לו מתירין, כמבואר לעיל (ס"ק ב). ולדעת הגר"שז אייערברן (שולחן שלמה שולחן הגליון ס"ק ב) מותר הדבר, כיון שהמוצרים שיוצרו בשבת בטלים ברוב במוצרים שיוצרו במשך השבוע, אלא שאם יכול לקנות מוצר זה ממפעל שלא חילל שבת, אין לו לסייע למפעל המחלל שבת.

וכן דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני שם עמ' מא) שהמוצרים בטלים ברוב, ורק אם נמכרים הם במפעל עצמו, יש להם דין 'קבוע', ואין לקנותם. והוסיף, שמי"מ אם הדימוענות מקניית המוצרים תגרום שיעברו פחות

לאסור להשתמש בחשמל, מפני שיש תפלות שהמכוונות לא יתקלקלו, ואף אם יתקלקלו, יתקנום פועלים נכרים, שלא עבור ישראל, אלא עבור נכרים או בתי חולים. והוסיף, שמי"מ ראוי לתלמידי חכמים ויראי ה' להחמיר בזה, אלא שלצורך גדול, כגון שצריך להשתמש בפלטה חשמלית משום שאינו יכול להשיג פח לכסות בו את החצובה, רשאי שלא להחמיר בזה.

ולגבי השתמשות בחשמל עבור מקרר, כתב בשו"ת אגרות משה (איר"ח ח"ד סי' קצו) שאין להתיר בכך יותר משימוש בחשמל לתאורה, ומה שיש שהקילו בכך יותר, הוא משום שמכמו בהפסד מרובה על ההיתר שהחשמל נצרך לבתי חולים, אמנם אין לסמוך על היתר זה. אלא שהוסיף, וכן כתב בשו"ת הר צבי (ח"א סי' קפא), שאין לאסור את המאכלים שנשמרו במקרר כדין איסור הנאה ממעשה שבת, כיון שלא מתווסף שבה במאכלים על ידי הקירור אלא הוא רק שמירה על מצבם. ובמקום שיש חשש שמא יתקלקלו המאכלים, ויש דבר הפסד מרובה, כתב בשו"ת אגרות משה (שם), שיש להקל בזה גם מחמת שיש לסמוך על הצורך בעבודות החשמל עבור בתי החולים.

ובזמנינו, נעשות בחברת החשמל מלאכות גמורות על ידי ישראל בשבת (הגר"שז אייערברן, הובא בשבות יצחק חשמל פ"ט אות א סוף ס"ק א). וכתב בשו"ת אגרות משה (שם), שאין מסתבר להתיר ליהנות מהחשמל מחמת שצריכים בחברת החשמל לעשות את המלאכות עבור בתי החולים, שהרי יכולים בתי החולים להשיג מכוונות חשמל קטנות עבור עצמם, וכן יכולים היו לדאוג שהמלאכות הנעשות שם יעשו על ידי נכרים. וכן היא דעת הגר"שז מלצר (מאורות נתן, בהקדמה עמ' 15) שאין להשתמש בחשמל בשבת, ואין להתיר משום צורך בתי החולים.

ואף לדעת הגר"שז אלישיב (שבות יצחק שם אות ב) יש להימנע מלהשתמש בחשמל, אף על פי שבתי החולים זקוקים להפעלת מערכות החשמל בשבת, שמאחר שמפסיקים בחברת החשמל את המערכות שכבר פועלות ללא צורך, ועל ידי כך גורמים להפעלתן של מערכות אחרות, נעשה כאן איסור, ויש לחוש שמא אסור ליהנות ממנו משום מעשה שבת.

הגר"שז אייערברן (שו"ת מנחת שלמה ח"ב סי' כד אות ב-ג, ושש"כ פל"ב הע' קעד, וראה הליכות שלמה פסח פ"ט הע' 129) כתב, שמעיקר הדין מותר ליהנות מחשמל שנוצר בשבת, וכגון כשאירעה תקלה ותיקנה, שכיון שהתיקן נעשה גם עבור חולים מסוכנים הנמצאים בעיר, אין המעשה נחשב מעשה שבת, אך מ"מ מכוער הדבר להתענג מחשמל זה, כיון שעל ידי השימוש אנו גורמים שיכופו בחברת החשמל את העובדים היהודים לעבוד בשבת, וכל שכן שאין ראוי להשתמש בחשמל זה בבתי כנסיות ובבתי מדרשות.

ואם אירעה תקלה בחשמל ותיקנה בשבת, במקום שאין החשמל נצרך עבור חולים, כתב הגר"שז אייערברן (שו"ת מנחת שלמה שם אות א) שאסור ליהנות ממאכל שהתחמם מחמת זה על כירה חשמלית, אף על פי שלא עשה בעל המאכל מעשה בשבת, כיון שלא היה יכול ליהנות מהמאכל החם לולא העבירה. אולם, לגבי מים שהתקררו במקרר הפועל מחמת חשמל שנוצר על ידי חילול שבת, דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני ח"ב פכ"ב ס"ק א עמ' לט) שמותר לשתותם, מפני שגם בלא הקירור היו המים ראוים לשתיה כראוי, ואין ההנאה המועטת מהקירור נחשבת כהנאה ממעשה שבת. אכן, להכניס מאכלים ומשקים למקרר מלכתחילה, דעת הגר"שז אייערברן (ארחות שבת ח"ב פכ"ה הע' נח) שאסור, אף אם מכניס רק כדי שלא יתקלקלו, כיון שהשימוש במקרר נחשב כהנאה.

הַלְכוּת שַׁפְּת סִימָן שִׁיחַ

המשך מעמוד הקודם

[ביה"ל ד"ה המבטל]

[צריך עיון⁴¹⁷].

(17) אך למעשה כתב בשעה"צ לקמן (סי' שלט ס"ק כד), שיש להקל לעובר על איסור דרבנן במידה להנות במוצאי שבת מהאיסור שעשה, שהרי הגר"א הקל ופסק בזה כרבי מאיר אף באיסור דאורייתא. וכן כתב להלן (סי' יח) לענין בישול בתולדת חמה, האסור מדרבנן, שיתכן שמותר לו להנות מהמאכל במוצאי שבת, וכן משמע בשעה"צ להלן (סי' צח).

בשבת, אסור לקנותם, וכמו שכתב הקהלות יעקב (שם) שאסור לקנות אף את המוצרים שיוצרו בימות החול, מפני שעל ידי הקניה מעודדים את היצרנים ליצר כמות נוספת בשבת, ועוברים על איסור 'לפני עור', שהרי אילו היו כל היראים נמנעים מלקנות, לא היו צריכים ליוצר בשבת, ועל כל פנים היו ממעטים כמה שעות או כמה פועלים בשבת, וכתב הקהלות יעקב שהסכים לזה החזו"א.

ולקנות ירקות מירקן ביום ראשון, דעת הגר"ג קרליץ (שם עמ' מז) שאם יש מקום לתלות שהירקות לא נקטפו בשבת, מותר לקנותם.

הַלְכוּת שַׁפְּת סִימָן שִׁיחַ

המשך מעמוד קלד

מנחת כהן (משמרת השבת שער ב פ"ב תנאי הב') שאם רוב התבשיל הוא דבר יבש, והולכים אחר הרוב, ודינו כדבר יבש, והוסיף, שכן משמע בבי" (סי' רג ס"ב ד"ה ומ"ש רבינו כל זמן). והא"ר (סי' יא) הביא את דבריו, ונשאר בצ"ע [נדבדר הראיה מהב"י, כתב בשו"ת אור לציון (ח"ב פ"ל תשובה יג) שיש אומרים שהוא טעות סופר בבי"י].

ובשעת הדחק גדול, כתב בשו"ת אגרות משה (א"ח ח"ד סי' עד בישול אות ז) שאולי יש להקל להחשיב תבשיל שרובו יבש כדבר יבש, שהרי הפמ"ג (בסי' רג ס"ק יג, ובא"א שם ס"ק מא, ובסי' רט משב"ז ס"ק א) הביא את דברי המנחת כהן.

ולחניה כנגד האש מאכל שבלוע בו שומן, וידוע שיצא השומן על ידי החימום, מבואר בשו"ע להלן (סט"ז) שמותר. ולהניח מאכל שעל גביו יש רוטב וכדו' שאינו טופח ע"מ להטפוח, כתב הקצות השלחן (סי' קכד ברה"ש י"ב לו) שיתכן שמותר אף לשיטת השו"ע הרב [שהתיר רק בתבשיל יבש לגמרי]. כיון שלחלוחית אין שום חשיבות. והגר"ש וואנר כתב (מכתב, ארחות שבת ח"א עמ' תקטז), שאם מוריקים את הרוטב לגמרי לפני חימום המאכל, נחשב המאכל כיבש, אף על פי שהוא לח קצת, וכן דעת הגר"ש אלישיב (מאור השבת ח"ב סי' ז ס"ק לב, הלכות שבת בשבת ח"א פ"ח הע' 176). והגר"ש איערבך (מאור השבת ח"א מכתב א' אות ב) כתב, שאף כשהלחלוחית היא טופח על מנת להטפוח, דין המאכל כדבר יבש.

אכן, לגבי מאכל שיש על גביו לחלוחית שאינה מגופו, כגון אטריות הרטובות ממי רחיצתן או בישולן, כתב הגר"ש איערבך (מאור השבת שם ס"ק נב) שנחשב הוא כדבר לח.

וקטשופ, האם נחשב כדבר לח, כתב בשו"ת אגרות משה (שם אות ה) שכיון שכשמיניהם אותו על מקום מסוים הוא זב ומתפשט, נחשב הוא כדבר לח, ואינו כחתיכה העומדת במקומה אף בלא כלי שחיכוכה. ודעת הגר"ש איערבך (מאור השבת שם מכתב א אות א) שדינו כדבר יבש, ומותר ליתנו ע"ג דבר גוש שמונח בכלי שני כיון שאינו דבר לח ממש, והוא כעגבניות מבושלות. ועוד ביאר (שולחן שלמה שולי הגליון ס"ק מז) שאין דינו כדבר לח שהצטנן, מפני שהחימום השני אינו מועיל ומטיב לו כלל. וכן דעת הגר"ש אלישיב (הלכות שבת בשבת שם הע' 100), שהואיל הקטשופ בא כבר לחלחלתו, וכשנצטנן לא איבד ממעלתו כלל, אין דינו כדבר לח שנצטנן [וראה מאור השבת ח"ב סי' ז ס"ק לא].

[שעה"צ ס"ק מו]

מפני ד"ש מקמירין דעל האש יש בשול אחר בשול⁴³.

(43) מבואר באליה רבא (ס"ק יז) בשם הלבוש שאסור לחממו על האש

ולגבי שיעור 'מבושל כל צרכו' במים, כתבו בשו"ת מנחת יצחק (ח"י סי' כח) ובשו"ת שבט הלוי (ח"ז סי' מב אות ג) שהלכה כדעת האגלי טל (אופה ס"ח השמטה א) שאין זה כאשר התחממו המים לשיעור שהיד סולדת בהם, אלא כאשר מעלים הם רתיחות, שהרי אדם הרוצה לשתות משקה חם, מקפיד לחמם את המים עד שיבעבע, ולכך המרתיה מים שהיד סולדת בהם, אינו נחשב אלא כמבושל תבשיל המבושל כמאכל בן דרוסאי [וראה מה שכתבנו בשעה"צ להלן ס"ק קיד]. וכן דעת החזו"א (דינים והנהגות פ"ב אות יג), הגר"ש איערבך (מאור השבת ח"ב סי' ט ס"ק כא), הגר"ש אלישיב (שם), והגר"ג קרליץ (חוט שני ח"ב פכ"ט ס"ק ז) [וראה שו"ת אגרות משה א"ח ח"ד סי' עד בישול אות א וכד].

[משנ"ב ס"ק נט]

כיון שצ"ל תמימותו ונצטנן, בטל מקננו שם בשולו הראשון⁴¹.

(41) ובביאור החילוק בין דבר יבש לדבר לח, כתב התהלה לדוד (סי' אג) שבדבר יבש שהתבשל ניכר היטב השינוי שנעשה בו על ידי הבישול, מה שאין כן בלח, שלא ניכר בו שנתבשל אלא כאשר הוא חם. וכן כתב החזו"א (א"ח סי' לו ס"ק יג) שבדבר יבש, הריכוך שנעשה בו, זהו בישולו, מה שאין כן בדבר לח שלא שייך בו ריכוך, בישולו ותיקונו נקבע לפי חמימותו, ולכך כשנצטנן נפקע ממנו שם מבושל.

ובדעת הסוברים שאין בישול אחר בישול בלח שנצטנן לגמרי, ביאר החזו"א (שם סי' נ ס"ק ט וסי' נו ד"ה ענין), שלדעתם אף בדבר לח ניכר הבישול שהתבשל, שמים מבושלים אינם דומים למים חיים. וכן מבואר בדרשות הר"ן (דרוש ח ד"ה ההקדמה השלישית), שמים שכבר התחממו פעם אחת, מתחממים בשנית בקלות יותר, וכן כתב האגלי טל (אופה ס"ק יט אות יב) שידוע ברפואה שמים מבושלים שונים בתכותם ממים שאינם מבושלים.

אמנם, העירר הפמ"ג (סי' רנד א"א ס"ק א) והשביתת השבת (מלאכת מבשל ס"ק ע), שברוטב וכדו' בודאי ניכר הבישול אף כאשר נצטנן, ומשמעות הפוסקים היא שאף בהם יש בישול אחר בישול. והיר"ג הגר"ש אלישיב (מאור השבת ח"ב סי' ז ס"ק טז) שכיון שברוב הדברים הלחים אין ניכר הבישול כאשר הם מצטננים, לא חילקו דבר, והחמירו אף בדברים הלחים שניכר בהם הבישול.

[משנ"ב ס"ק לב]

שהיריקו הפך מקננו⁴².

(42) משמע שאם נשאר מעט מהמרק עם הדבר היבש, אסור ליתן את התבשיל בכלי ראשון, מפני שיש בו בישול אחר בישול מחמת המרק שבו. וכן מבואר בשו"ע הרב (סי"א), שרק אם המאכל יבש לגמרי בלא לחלוחית כלל, נחשב הוא כדבר יבש. והוא שלא כמו שכתב בספר

הלכות שבת סימן שיח

קלא באר הגולה

שיח דין המבשל בשבת, ובו י"ט סעיפים:

א חלין ט"ו וקחבוא
ל"ד וקבא קמא ע"א
רבנן ויהודה הר"ר
והגאונים ורמב"ם

א (א) *המבשל (ב) בשבת (או שפשה (ג) *אחת משאר מלאכות (טור), (ב) במזיד, אסור לו (ד) לעולם, ולאחרים (ה) מטר (ו) למוצאי שבת מיד, (ג) [א] (ו) ובשוגג, אסור בו ביום

שערי תשובה

(א) במזיד. ומשמע ברש"א סימן קעה שהקדמה אסורה ג"כ; ודוקא (א) ובשוגג. עין בה"ט. ומ"ש ויהי בשבת, הוא מתשובת מהר"ם מינץ סימן המבשל לבריא, אבל המבשל לחולה מתרת הקדמה, כ"כ הרשב"א שם. ועין בחשו"ב שבות יעקב ח"ב סימן כא, וגדולה מזו כ"ז, שאפילו היתה הקדמה נדושה שצוי כן הרופאים שיעשו התבשיל בכלי חדש אפה"ה מתרת הקדמה. ועין רש"י בפ"ק דחלין שכ' דלדעת ר"מ בשוגג יאכל בו ביום אפילו הוא עצמו ובמזיד אסור אפילו לאחרים בו ביום ולמור"ם מטר אפילו לו, ע"ש, ובפ' אלו נערות פרש להקפך בדעת ר"מ דס"ל בשוגג יאכל אפילו בו ביום במזיד לא יאכל לעולם, אבל אחרים ישראלים אוללים, הרי שכ' הר"מ במזיד לא יאכל הוא לעולם, וזהו הפך ממה שפרש בפ"ק דחלין, וצ"ע. ועין בפרשו"ה המשנה להרמב"ם פ"ב דתרומוות, ודוק: (ב) למו"ט מיד. ודוקא באינו יהודי שפשוה בעינו בקרי שפשוה דחמישין שמה יאמר לו לעשות, אבל ישראל לא ישמע לו, תוס' חלין דף טו. ואם הנה מור"ש ירו"ט אסור, דאין שבת מכין ליה"ט, לקויט מהר"ו סימן ב. ואם נתערב אותו דבר באחרים, עמ"א: (א) ובשוגג.

באר היטב

באר היטב

* המבשל בשבת או שפשה וכו'. ואם הוא מלאכה דרנןן, עין בפריימג'ים שכתב דמד דיקא אית להו, ובשוגג צריך להמתין עד מוצאי שבת. עין שם דראיתו משבת ל"ח עמוד א דאמר שם: מבשל הוא דקבעי מעשה, אבל האי דלא קבעי מעשה וכו', ולא אסור משום דהוא דרנןן. ולפ"ל, דשם רצה המגיד לומר דאפילו במזיד מטר בו ביום משמע זה, כדאיתא שם בהקדמא, ומזיד אין שום אחד מהפוסקים שיקל בו ביום אפילו באסורא דרנןן, ולכן הנהיר המגיד לטעם זה. וחפשי ומצאתי בבאור הגר"א שכתב ומסיק להלכה דאפילו לדעת השולחן ערוך שפסק רבני יהודה הניו בדאורייתא, אבל במלאכה דרנןן הוא סובר דלא קנסו שוגג אסור מזיד, ונביא לזה סוגיות מפרשות, וכן פסק הרמב"ם דהמטביל כלים בשבת בשוגג ישמש ביה, במזיד אל ישמש ביה עד מוצאי שבת ואף זה צריך לעין, וכתב שם הגר"א דבמלאכה דרנןן רבי יהודה סבר רבני מאיר, ומשמע שם דפין לענין שוגג וביין לענין מזיד, וכן משמע מהרמב"ם שפסק במטביל, דבמזיד לא ישמש ביה עד מוצאי שבת, ומשמע דבמוצאי שבת מטר אפילו לו, ואמאי, הא לדברי הרמב"ם דפסק רבני יהודה דבמלאכה דאורייתא במזיד אסור לעולם, אם בדרנןן צריך להיות במזיד פן, דהא רבי יהודה סובר דלא קנסו שוגג אסור מיד בדרנןן, אבל במזיד גופא לא מעניו בגמרא שחילק רבי יהודה בין דרנןן לדאורייתא, וצריך עיון¹⁷. שוב מצאתי שגם בחי"א דאדם פתב דנראה לו דבשוגג באסור דרנןן מטר אפילו לו בו ביום, וכבר קדמו הגר"א בבארו: * אחת משאר מלאכות.

באר היטב

א (א) המבשל וכו'. אחד המבשל את המאכל או את הסממנין או המחמם את המים [רוצה לומר, אף דמים ראוי לשתיה בלא בשול והוא הדין חלב, מכל מקום חביב פיון דמשפתיה על-ידי הבשול], ואחד האופה את הפת, הכל ענין אחד הוא [דאפייה הוא מענין בשול, אלא שאפייה הוא בפת ובשול הוא בשארי דכרים]. המתיר אחד ממיני מתכות כג' שהוא, או המחמם את המתכות עד שפשוה גחלת, (ב) הרי זה תולדת מבשל¹⁸ [שהרי בחמומו הוא מרפכו שיהא ראוי לתקנו ולעשות ממנו פלי, ויהי הוא מרפה דבר הקשה¹⁹]. וכן הממסס את הדונג²⁰ [שעונה או את החלב או את הגפת והכפר והגפרית וכיוצא בהן, הרי זה תולדת מבשל וחביב. וכן המבשל כג' אדמה עד שיעשו חרס, חביב משום מבשל ודקדום שמתחזק הפלי ונצרך בהכפוש ונעשה חרס כפראי, (ג) מתבשל בה טיט של הכלי; וכן (א) הנותן חתיכת עץ בתנור כדי שיתבשל, וידוע שמתחלה הוא מתרפה ויוצא ממנו הלה לחותית, חביב משום מבשל²¹]. קללו של דבר: בין שרפה גוף קשה באש (ד) או שהקשה גוף רך, הרי זה חביב משום מבשל²² [רמב"ם בפ"ט]. ועל-פן יש להזהר מאד שלא להניח עצים לחים על התנור ליבשן אחר שקיעת החמה, דהוא חשש דאורייתא. הניח בשר על-גבי גחלים, אם נהיה צליה גמורה כשעור גרוגרת חיב, ואפילו הגרוגרת אינה במקום אחד אלא מתולקט משניהם וישלשה מקומות, גם-כן חביב; ואפילו אם לא צליה גמורה רק במאכל כן דרוסאי, גם-כן חביב, אלא דבזה שנינו שאינו צריך שיהיה הכשר צלוי משני הצדדים של הכשר דוקא, ואם לאו פטור [פן חבת (ס) המבשל שם בהלכה ה]. וכל זה הוא לענין חטאת, (ו) אבל אסורא יש בכל גוני, כדקדמא לן חצי שיעור אסור מן התורה ושבת ע"ד גמ' ורש"י שם: (ב) בשבת. וכל שיש ספק פלגתא בזה²³ אי הוי בכלל בשול או לאו, או בשאר מלאכות כי האי גונא, אין לאסור בדריעבד, דכל האסור הנה הוא רק מדרבנן שקנסוהו, וספקא דרבנן לקלא פריימג'ים באות י, וענין זה פתב המגן-אברהם בסימן שכג בסעף-קטן יא, וענין בסעף-קטן לב, וצריך עיון קצת²⁴]: (ג) אחת משאר מלאכות. ואם היא מלאכה דרבנן, עין בבאור הגר"א שהצריך להוכיח דלכלי עלמא אם עשה אותה בשוגג אין לאסור בדריעבד להנות ממנה²⁵. וענין בבאור הלכה: (ד) לעולם. להנות מאותה מלאכה²⁶, דקנסוהו ורבנן²⁷, ומכל מקום (ו) מטר לו להנות מדמיה של המלאכה²⁸. פתב המגן-אברהם בשם הרשב"א, דגם הקדמה שבשל בה בשבת אסורה לו לבשל בה מפני שהיא בלועה מדבר האסור לו²⁹, ודוקא המבשל לבריא, אבל המבשל לחולה מתרת הקדמה: (ה) מטר למוצאי שבת מיד. ואפילו למי שנתבשל בשבילי³⁰, (ט) דלא בעינן להמתין בכדי שיעשו אלא במלאכה הנעשית על-ידי אינו יהודי בשביל ישראל, משום דקל בעיניו אסור דאמיתה לעובד-גוהלים ונבוא לעשות כן פעם אחת כדי שיהיה מוכן לו במוצאי-שבת מיד, אבל דבר שנעשה על-ידי ישראל בידים, ודאי ליפא למחש דעל-ידיה שנתיר למוצאי-שבת מיד נבוא פעם אחת לומר לישראל לבשל לו בשבת בשביל זה, (ט) ועוד, שהישראל לא ישמע לו, דאין אדם חוטא ולא³¹. (י) אם היה במוצאי-שבת יום-טוב, אפילו בשל בתנור, כגון שבשל בשבת לחולה, מכל מקום אסור לבריא גם ביום-טוב ראשון, דאין שבת מכין ליום-טוב. אם נתערב (יא) בשבת אותו דבר שנתבשל (יב) במזיד באחרים, דעת המגן-אברהם דאינו מתבשל ואסור לו (יג) בשבת להנות מזה, דכיון דלמוצאי-שבת יהיה מטר לאחרים, מקרי דבר שיש לו מתירין דאינו מתבשל ואסור לו (יד) ומה שכתב ביוה"ד דע"ה סוף סימן קב הפוך זה, נדחק המגן-אברהם ליישב, וענין פתב דעת שם שחולק עליו. וכל זה להמבשל בעצמו, אבל לענין אחרים, לכלי עלמא מקרי דבר שיש לו מתירין: (ו) ובשוגג.

שער הציציון

(ב) ובפרק יב פתב דהמחמם את התביל כדי לצרפה במים הרי זה תולדת מבשיל? ומתין בלחם-משנה דתתיה איתנהו, דמתחלה כשעשה הפרזל רך חביב משום מבשל, ואחר זה כשעשה נחלה בוצרת חביב משום מבשיל, שהרי נעשה דבר השורפה: (ג) כן איתא בפרוש ר"ח ע"ד עמוד ב, עין שם: (א) הוא פרוש רש"י שם, ובר"ח איתא דינו של רש"י ודינו של הרמב"ם בבאור המימרא היא מאן דשדא וכו', עין שם, והדינא גם הרמב"ם מודה לפרוש רש"י: (ד) רוצה לומר, פיון שהקשה, מסתמא מתרפה תחלה, וחביב על הרפוי, כן דעת המגיד כדדרוסאי בעיני משני הצדדין דוקא, של לעין כמה דהזכר בסעף י, ובמגן-אברהם שם בסעף-קטן לב צריך מבשל כדי לקלוהו, ומבאר שם באיזה ארונים הוא במאכל כדדרוסאי, והלא הוא רק בצד אחד דלא צריך מעל-גבי גחלים? ואפשר משום דמכל מקום אסורא דרבנן שם, אבל הוא דבר חדש, וצריך עיון בכל זה: (ו) שבת דף ג: (י) בבא-קמא ע"א דמעשה שבת מטר בהנאה: (ט) ט"ז: (ד) ט"ז: (ו) מגן-אברהם: (י) אסור אברהם וגם בפריימג'ים. עין שם: (א) אבל אם נתערב במוצאי-שבת, מתבשל לכלי עלמא משמע פתב בהיותה דעשה שם: (ב) אבל בשוגג, לכלי עלמא הרי דבר שיש לו מתירין במוצאי-שבת ופתב בטל: (ג) אבל במוצאי-שבת מטר להנות לכלי עלמא,

הלכות שבת סימן שיה

(ז) גם לאחרים, ולערב מחר גם לו מיד (ואם אמר לאינו יהודי לעשות לו מלאכה בשבת, ענין לעיל סימן שז סעיף כ): ב' יהשוט בשבת לחולה, בין שחלה מאתמול בין (ח) שחלה היום, (ט) מחר הבריא לאכל ממנו (ד) (י) חי (בשבת), אבל המבשל (או עשה שאר מלאכה) לחולה, (יא) אסור (בשבת) לבריא או לחולה (יב) שאין בו סכנה, דחישין (יג) שמא ירבה בשבילו: הגה ואפלו בשל על ידי אינו יהודי (יד) אסור (ה) [ח] בשבת (תוספות פ"ק דגיתין ר"ז פ' אין מעמידן). ואם קצין פרות מן המחקר לחולה בשבת, אפלו הנה חולה (טו) מבעוד יום, אסור לבריא בשבת, משום (טז) שגדל (ז) והולך בשבת ויש בו משום מקצה (בי"ב בס"א): ג' יבשם שאסור לבשל באור כף אסור לבשל (יז) בתולדת האור, כגון לתן ביצה בצד קדרה או לשברה על סודר שהוחם באור כדי שתצלה. (יח) *ואפלו בתולדת חמה, כגון בסודר שהוחם בחמה, אסור, גזרה אשו תולדת האור, וכן אסור (י) [ז] (יט) *להטמינה (כ) בחול או באבק דרכים שהוחמו

פסקי ו' והרא"ש ושאר פוסקים ב' ח"ל"ן ט"ו וק"ב ד"מי ג' שבת ל"ח במשנה קמ"א קמ"א דרבי יוסי, ה"ה ד"ן וקמ"ט פ"ק ט'

שערי תשובה

כח. וענין בשערי תשובה סימן כח ובשבת יקב"ח סימן קמח ולעיל סימן קח, וענין קבר"י: [ח] בשבת, ענין בה"ט. וענין ביריד סימן קיג גט"ז ובנה"כ שם, ובנין הפלים וגילין להורות הכשר ל"ח ע"י הנעלה ג"פ כמבאר ביריד שם: [ז] להטמינה. ענין בה"ט. וענין בגוי"ב מ"ח כ"א דקלית ברומח דעלי הוא מ"ח לענין שפכילע כמו עלי. אבל לחשב כמו עלי לענין אסור בשול בשבת או לאסור תפסו שפלתו משום עלי מחמת ד"א לא, ע"ש:

(1) והולך. ומירי בפרי שלא נגמר בשולו [ב"י], אבל בנגמר בשולו לא אמרינן שגדל והולך, מ"א, ענין שם: (1) להטמינה. אפלו מבע"י, ענין סימן רנו ס"ג וכתב רש"ל בתשובה סימן סא דמטר לצלות על גג רותח מחמה דלא מחלה בתולדת האור, ע"ש, וכתב המ"א דדבריו אינם מכתחים, וגם בספר טל-אורות חולק עליו, ובירושלמי אימא בהקדא דאסור. כתב הרמב"ם: המבשל בחמי טבריא פטור דהני בתולדות חמה. וכתב הר"ן דאסור לתעמיד מאכל ע"ג

באור הלכה

שגג (יז) בדין (טו) או שחכח, כל זה בכלל שוגג הוא: (ז) גם לאחרים. הנה במקרא פליגי בענין שוגג ומזיד רבי מאיר ורבי יהודה, ודעת השלחן ערוך הוא דעת רבי יהודה, שכן הספימו הר"ף והרמב"ם והגאונים, והג"א הסכים בבאורו לשיטת התוספות וסיעתם דפסקו ברבי מאיר, דבמזיד אסור בין לו בין לאחרים עד מוצאי שבת, ובשוגג מחר גם לו מיד: ובמקום הצורך (19) יש לסמוך על זה בבשול בשוגג: (ח) שחלה היום. ולא אמרינן דהבהמה היא מקצה מחמת אסור דאתקצאי בבין השמשות מחמת אסור שחיטה, שבאותו פעם לא היה חולה עדין שיהיה דעתו עליה לשחיטה, דהא אגן קמא לו ברבי שמעון דלית לו מקצה אלא היכי דדחה בידיה, כגון גר שהדליקו עליו באותו שבת, דדחתיה בידיה שלא להשתמש בו באותה שבת כיון שהדליק

בו, אבל גפי בהמה לא דחתיה בידיה: (21) וענין עוד בבית יוסף: (ט) מחר הבריא וכו'. השעם, כיון דעקר השחיטה לצורך החולה, (טו) דאי אפשר לכזית בשור בלא שחיטה, ולא שיקר בזה שמא ירבה בשבילו: (י) חי בשבת. (יז) ובלא מליחה, דאסור מלשבת בשבת, וכתב בעי משום דם בעין: (22) מה שאין פן דם הבלוע בו ליכא אסור כל זמן שלא פרש: (יא) אסור בשבת. אבל במוצאי שבת (יב) מחר מיד ולא בעינן לזה בכדי שיעשה. וטעמיה אם התבטל יפה בשביל החולה, מחר גם בשבת: (23) (יב) שאין בו סכנה. דגם הוא (יט) כבריא לענין זה שאסור מן התורה לבשל עבורו על ידי ישראל, וחישינן שאם נתירו לאכל מזה, שמא ירבו בשבילו: (24) (יג) שמא ירבה בשבילו: (25) לתן בשור לחוף הקדרה: (26) וזהו אסור דאורייתא כשמרבה בשבילו: (27) אפלו הוא מרבה בפעם אחת: (28) קדם שיתן הקדרה על האש: ויש אומרים דהיי דרבנן כיון שהוא בפעם אחת, ענין בית יוסף [מגן אברהם]. וענין בספרי אהבת חסד בפרק ז שברבנו רביה מהמקרא דהעקר פדעה הראשונה: (29) (יד) אסור בשבת. לבריא להנות ממנו, (כ) אבל במוצאי שבת מחר מיד, וטעמו, דכיון דהאינו יהודי בשל בהמה, לא בעי להמתין בכדי שיעשה, וגם לא גזרו בזה משום בשולי אינם יהודים: (30) [הג"א]: (טו) מבעוד יום. רוצה לומר, והיה בדעתו מבעוד יום לקצין הפרי בשבת, אפלו הכי אסור, מפני שאין הכנה מועלת כלל במחקר פיוצא בזה שהוא גדל והולך בשבת, (כא) אבל פרי שנגמר בשולו ושוב אין גדל והולך, מועלת בו הכנה אף על פי שהוא מחקר, אבל חולה שחלה היום, אסור בכל גווי להנות לבריא משום מקצה דמחקר: (31) (טז) שגדל והולך. ענין במגן אברהם שמקשה, דלכטל הגדולים בעקב: (32) שהוא הרב של חמר, ויהא מחר לבריא כשחלה מבעוד יום, ובבאור הג"א מצדו גם כן פן להלכה: ג' (יז) בתולדת האור. והמבשל בו ח"כ. והמבשל בו ח"כ. לפיכך המניח פרות או מים על התנור או בתוך [הקאקלין] לאחור שהסך התנור ונתבשלו שם, (כג) ח"כ, ומדברנו אסור להניח אפלו קדם שהסך, וכדלקמיה. וכל דיני בשול הנזכרים בסימן זה (כד) שזכיר גם בדבר שנתבשל על ידי תולדת האור: (יח) ואפלו בתולדת חמה. ואפלו בדיעבד אסור. ואפשר דלאחר שבת מחר אף למבשל עצמו [חידושי רע"א]: (יט) להטמינה וכו'. ואפלו מבעוד יום, דחול הוא דבר המוסיף הקל, כמבאר לעיל בסימן רנו סעיף ג, ואסור להטמין בו אפלו מבעוד יום כמבאר שם [הרא"ש]. ובחידושי רבי עקיבא איגר (נד) הביא בשם הרשב"א דמטר להטמין בו מבעוד יום, דכל שהוחם בערב שבת מן החמה מצטנן לגמרי בליל שבת: (כ) בחול. ואפלו אם לא יטמין אלא

שערי תשובה

שער היטב

דמחשבו או [אחרונים ב"י ד"ק"ב]: (ד) ומכין במלחמות פרק בינה: (טו) מגן אברהם: (טז) גמרא: (יז) מגן אברהם: (יח) פרי מגדים: (יט) פן הוא בבאר הג"א, ולפי זה אפלו אין עובר גדולים לבשל עבורו מזה, וענין בפרי מגדים שפסק בזה: (כ) מגן אברהם וש"א (כא) ח"י אדם: (כב) ח"י אדם: (כג) פרי מגדים: (כד) ואף דחול מקרי מוסיף הקל, הינו בתבשיל רותח אבל לא בתבשיל צונן, פדאימא בפרק ב תרגום: 1 מין תנור חמום שהיו מעליו או בעבר דפנתו במיקבול.

הלכות שבת סימן שיה

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק ו]

בְּקָלָל שׁוּגָג הוּא¹⁸.

21) ואף על פי שאין דעתו מבעור יום להשתמש עם הבהמה, אין דינה כמקצה, ובביאור הדבר כתב החזו"א (או"ח סי' מא ס"ק ד), שגר בשעה שדולק אינו עומד לשימוש אחר, ולכן הדלקתו נחשבת כהקצאתו, מה שאין כן בהמה, שעמדת לאכילה, אלא שבשבת אי אפשר להכינה לאכילה מחמת האיסור שבדבר, ולכך כשצריך לשוחטה לחולה, ומסתלק ממנה האיסור, אין היא נחשבת מוקצה.

ולגבי בהמה בריאה שמתה בשבת, מבואר בשו"ע לקמן (סי' שכד ס"ו) שאינה מוקצה, ובמשנ"ב שם (ס"ק יז) כתב, שהא"ר והגר"א נסתפקו בדבר, מפני שלא היתה דעתו כלל מערב שבת שהבהמה תמות בשבת ויתנהג לכלבים.

[משנ"ב ס"ק ז]

וְהַדְחָה בְּעֵי מְשׁוּם דָּם בְּצֵין²².

22) ובטעם הדבר שאין ההדחה נחשבת תיקון, כתב לקמן (סי' שכא ס"ק בא) שאין התיקון נעשה בגוף הברש, והמדיח אינו אלא מעביר את הדם הקיים בעין על גבי הברש.

[ובטעם הדבר שלא נאסר להדיח את הדם מהברש משום איסור בורר, ראה פמ"ג א"א ס"ק ה, ובמה שכתבנו לעיל (סי' שח ס"ק קכה)].

[משנ"ב ס"ק יא]

וְשֵׁעִימָה אִם הַפְּשִׁיל יָפֵה בְּשִׁבִיל הַחֹלֶה, מְתָר גַּם בְּשֶׁבֶת²³.

23) ואף שאפשר לתת לחולה לטעום את התבשיל, ביאר הגר"צ קרליץ (חוט שני ח"ב פכ"ב ס"ק ב) שמי"מ מותר לבריא לטעום ממנו, כיון שהטעימה היא לצורך החולה.

ולבלוע מהתבשיל בשעה שטועמו, הסתפק הגר"צ קרליץ (שם) אם מותר, שהרי הבליעה אינה נחשבת הנאה כל כך, ושנא אין לאסרה כשטועם לצורך חולה.

[משנ"ב ס"ק יב]

שְׁמָא יִרְבּוּ בְּשִׁבִיל²⁴.

24) ואם בישלו עבור חולה שיש בו סכנה, ולאחר מכן יצא מכלל סכנה, דעת הגר"צ אויערבך (שש"כ פי"מ הע' מה) שמסתבר שאסור לו לאכול את המאכל שבישלו עבורו, כיון שמאכל שהתבשל בשבת נחשב כמאכלות אסורות עבור מי שאינו חולה מסוכן.

ולגבי שאר הנאות, כגון נר שהודלק באיסור, הסתפק הגר"צ אויערבך (שם) שמא לא נאסר לחולה שאין בו סכנה ליהנות מהן, שרק בעיני אכילה החמירו חכמים להחשיב את המאכל כמאכלות אסורות.

[משנ"ב ס"ק יג]

שְׁמָא יִרְבּוּ בְּשִׁבִיל²⁵. לְתֵן בְּשׂוֹר לְתוֹךְ הַקְּדָה²⁶ וכו', בְּשֶׁמֶרְבָּה בְּשִׁבִיל²⁷ אֶפְלוֹ הוּא מְרָבָה בְּפֶעַם אַחַת²⁸.

25) וכשמבשלים עבור חולה באופן שאין הבישול אסור אלא מדרבנן, דעת הגר"צ אויערבך (שש"כ פל"ב הע' קצא, ובח"ג שם) שמסתבר שמותר להרבות בקדירה קודם נתינתה על גבי האש, בשביל הבריא, כיון שבישול דרבנן עבור חולה נחשב כדבר המותר לגמרי, ולכך מותרת גם התוספת.

המשך בעמוד הבא

18) וכן מי שעשה מלאכה מסויימת על פי חכם שהורה בטעות שמוותר לעשותה, כתב המג"א (ס"ק ג) שנחשב כשוגג.

והאומר מותר, כתב בביה"ל להלן (סי"ח ד"ה שנמצא) ובשעה"צ לעיל (סי' רנט ס"ק כד) שדינו כשוגג.

ומעשה שבת באונס, כתב הכף החיים (ס"ק כ) בשם בנימין זאב וכןסת הגדולה, שדינו קל מדין שוגג, ואינו נאסר. [ובדעת הא"ר שהביא הפמ"ג (א"א ס"ק ג), ראה מה שכתב הדעת תורה (ס"ק א)].

ומעשה שבת במתעסק, כתבו בשו"ת מנחת ברוך (סי' ט סוף ענף ב) ובשו"ת עונג יו"ט (סי' ב) שדינו כמעשה שבת בשוגג, שאסור ליהנות ממנו בו ביום, שהרי אף בזה שייך לגזור שמא יבוא לעשותו במזיד, וכן דעת הגר"ש אלישיב (הלכות שבת בשבת ח"א פ"ח הע' 243).

מאידך, הגר"ש אויערבך (שש"כ פי" הע' מד) צידד, שיש להקל במתעסק יותר מאשר בשוגג, ולכך אין לאסור להשתמש במאכלים הנמצאים במקור שפתחוהו והדליקו את האור שבתוכו [וראה שם טעמים נוספים].

וכן כשהקליט אדם קודם שאמר 'ברוך המבדיל', כתב הגר"ש אויערבך (מאור השבת ח"א מכתב יז אות א) שמוותר ליהנות משמיעת הקלטת, שאף על פי שהמקליט היה מזיד, ועבר על 'לפני עור' כשהכשיל את המדבר, מי"מ המדבר היה מתעסק, והמכשיל לא עבר אלא על 'לפני עור' של הכשלת מתעסק, ולא נאסר ליהנות ממלאכתו.

ואדם שהדליק את האור בלא כוונה כלל, הסתפק הגר"צ קרליץ (חוט שני ח"ב פכ"ב ס"ק א עמ' מז אות ג) אם אסור ליהנות מאור זה, אולם אם לחץ על המתג מתוך הרגלו, דעת הגר"ש אלישיב (מאור השבת ח"א סי' יח ס"ק קד) שדינו כשוגג.

[משנ"ב ס"ק ז]

ויבמקום הצ"ח¹⁹ יש לסמך על זה בכשול בש"ג²⁰.

19) ולענין חמין [צ'ולנט], כתב הגר"ש אויערבך (מאור השבת ח"א מכתב יז אות ב) שאין זה נחשב צורך לענין זה, כל שיש לו מאכלים אחרים, וכן דעת הגר"ש אלישיב (שם סי' יח ס"ק יז). ולדעת הגר"ח קניבסקי והגר"צ קרליץ (שם) הכל תלוי לפי הענין והמצב, ועל החכם להכריע בשעת מעשה כפי ראות עיניו.

20) משמע שאם עבר במזיד, אין להקל בזה אף בשעת הצורך, וכן דעת הגר"ש אויערבך (שש"כ פס"ו הע' קסט). אמנם, לגבי אדם שאינו שומר תורה ומצוות שארג בגד בשבת במזיד, וחזר בתשובה, כתב בשו"ת שבת הלוי (ח"ח סי' טב אות ג) שמוותר לו עתה ללבוש את הבגד, שמשום תקנת השבים נחשב הדבר כמקום הצורך, ויש להקל בזה. והוסיף, שאף אם היה אסור ליהנות מחלק הבגד שנעשה בשבת, מי"מ כיון שאם יוציא חלק זה יפסד שאר הבגד שנארג בהיתר, יתכן שלא החמירו חכמים לאסור את ההנאה מהבגד.

[משנ"ב ס"ק ח]

אָבֵל גָּבִי בְּהֵמָה לֹא דְחָיָה בְּיָדָיו²¹.

הלכות שבת סימן שיה

ביאורים ומוספים המשך

מב), שפסקו כרשב"א (המובא בט"ז שם) שאסור.

ובשונה הלכות (ס"ח) תירץ, שלא התירו לאכול בישולי נכרי אלא כשנתבשלו עבור חולה שיש בו סכנה, מה שאין כן בחולה שאין בו סכנה שאסור לאכלם, ולקמן (בסי' שכח) מדובר בחולה שאין בו סכנה, וכן יישב הגר"ש וואזנר (קובץ מבית לוי ח"ח עמ' מ). ועוד תירץ השו"ת הלכות (תיקונים להוצאה שניה ס"ח), ששם מדובר שלא בישלו במיוחד עבור החולה, אלא מביאים לו בישולי עכו"ם שהתבשלו מקודם.

[משנ"ב ס"ק טו]

אָבֵל חוֹלָה שֶׁנֶּחְלָה הַיּוֹם, אָסוּר בְּכֹל גְּנוּי לְהַנּוּחַ לְבָרִיא מְשׁוּם מְקַצֵּה דְמַחְבָּר⁽³¹⁾.

31) אמנם, ברמ"א לקמן (סי' שכח ס"ז) ובמשנ"ב שם (ס"ק נח) משמע שחלב שנחלב והתבשל בשבת על ידי נכרי לצורך תינוק נחשב מוקצה, אף אם היה ידוע מערב שבת שיהיו צריכים לו. ותירץ הגר"ש אויערבך (שש"כ פל"ב הע' רה"י, ובח"ג שם), שכיון שבערב שבת לא היה החלב כלל בעולם, לא מועיל מה שהיתה דעתו עליו, ועוד, שרק בחולה שיש בו סכנה נפקע מהפרי שם מוקצה, כיון שמותר אף לישראל לקצוץ עבורו את הפרי.

[משנ"ב ס"ק טז]

עַיִן בְּמִגְן-אֲבָרְקָה שֶׁמְקַצֵּה, דְּלִבְטֵל הַגְּדוּלִים בְּעֶקְרָה⁽³²⁾.

32) ולקמן (סי' שכ ס"ק יד) כתב, שכל שלא היה האיסור ניכר מעולם, אלא נתערב מיד כשנולד, הרי הוא בטל אף כאשר הוא דבר שיש לו מתירין, וכדעת הרמ"א (יר"ד סי' קב ס"ד). [ובחי' רעק"א ביר"ד שם כתב, שמהתוס' (בבא קמא טט, א ד"ה כל) ומהר"ן (נדרים נח, א) משמע שאף במקרה כזה האיסור אינו מתבטל].

[ביה"ל ד"ה אחת]

וְאִם בְּמִידָּה, אָסוּר אֲפֹלֵי לְאַחֲרֵים עַד מוֹצָאֵי שֶׁבֶת מִיָּד⁽³³⁾ וְכוּ', דְּבִשְׁנֵיהֶם צָרִיךְ לְעַקֵּר הַקְּטִיעָה⁽³⁴⁾.

33) וכן כשטלטל ישראל את מפתח דלת בית הכנסת דרך רשות הרבים במיזד ופתחו, כתב בשו"ת אגרות משה (ארו"ח ח"ב סי' עז) שמסתבר שאסור למתפללים להיכנס לבית הכנסת עד שישבו וינעלוהו, ושוב יפתחו נכרי, מפני שעצם הכניסה לבית הכנסת נחשבת כהנאה.

מאידך, הגר"ש אויערבך (שו"ת מנחת שלמה ח"ב סי' טז אות א, שש"כ פי"ח הע' רמד) כתב, שמסתבר שמותר להיכנס לתוכו לאחר שנפתח, ואף ליהנות מהחפצים שבתוכו, לפי שלא נעשתה מלאכה בפתיחה עצמה, אלא רק במפתח, ולפיכך לא נאסר אלא ליהנות מהמפתח עצמו, ולהשתמש בו לפתיחת הדלת. וכן דעת הגרי"ש אלישיב (מלכים אמניך עמ' תקכה) שמסתבר שמותר להיכנס לחדר שפתח נכרי באיסור על ידי כרטיס מגנטי, ואין זה נחשב כהנאה ממלאכת נכרי, מפני שפתיחת הדלת אינה אלא הסרת מונע, ולא הנאה חיובית.

ובטעם הדבר שאסור להשתמש בלפתות הנמצאות בבור שפתח נכרי עבור ישראל בשבת [כמבואר במשנ"ב לקמן (סי' תקיח ס"ק מה)], כתב הגר"ש אויערבך (שו"ת מנחת שלמה ח"א סי' ה ענף המשך בעמוד הבא

ואם חימם מים לחולה מסוכן על ידי דוד חשמלי [ביו"לר], דעת הגר"ש אויערבך (שם הע' קצג) שאסור לבריא לשתות ממים אלו, שאף על פי שאין המחמם עושה מעשה מיוחד לחמם את המים העודפים על מה שצריך, מ"מ נראה ששייכת כאן הגזירה שמא ירבה בשביל הבריא, שבמקום לחמם בסיר קטן, יחמם בדוד החשמלי.

26) וכן לתלוש פירות לחולה, לא אסר להלן (ס"ק טו) משום 'שמא ירבה', אלא רק משום מוקצה, וביאר הגר"ש אויערבך (שש"כ פ"ל הע' קנו) שהאיסור לתלוש עוקף עם פירות יותר ממה שצריך לחולה, חמור בעיני האנשים, ואין חשש שמא יעברו עליו. ואם ביקש מנכרי לחמם מים עבור חולה מסוכן הזקוק לכוס תה, ונמצא על הכירה קומקום המלא במים יותר מכדי צרכו של החולה, כתב הגר"ש אויערבך (שולחן שלמה ערכי רפואה ח"א עמ' קצו) שאין צורך לשפוך את המים העודפים לפני שהנכרי מדליק את האש תחתיו, אך מ"מ אסור לבריא ליהנות ממים אלו. אכן, כשהנכרי ממלא קומקום ריק, כתב שם שיש להזהירו שלא ימלא יותר מכפי הדרוש לחולה.

27) ואף שכתב לקמן (סי' שכ ס"ק לח) שמותר לעשות מלאכה לצורך פיקוח נפש אף כשמתכוון עימה גם למלאכת איסור, ואם כן ראוי היה להתיר גם 'ריבוי בשיעורים', ביאר בשו"ת שבת הלוי (ח"ח סי' עז) שלא התירה התורה אלא כשמוסיף במחשבתו שתהיה המלאכה גם לצורך מלאכת איסור, שרק 'מלאכת מחשבת' אסרה התורה, אבל לא מחשבה בלבד, אולם ה'מרבה בשיעורים' הרי הוא מוסיף במלאכה עצמה, ולפיכך אסור הדבר [ועי"ש שביאר באופן נוסף].

28) וחולה הצריך לקנות גלולה בשבת, דעת הגרי"ש אלישיב (תורת היולדת פליט הע' יז) שמותר לו לקנות קופסא שלימה, מפני שאין זה נחשב כמקח אחר מקניית גלולה אחת, אך הוסיף שלקנות קופסא נוספת אסור, מפני שנחשב הדבר כריבוי בשיעורים של מקח וממכר.

[משנ"ב שם]

דְּעֶקְרָה בְּדַעֲהָ הָרֵאשׁוֹנָה⁽²⁹⁾.

29) ובספרו מנחה ישראל לאנשי הצבא (פלי"א אות ב בהגה"ה) כתב, שבמקום הדחק אפשר לסמוך על דעת הסוברים שהעושה כן אינו חייב חטאת.

[משנ"ב ס"ק יז]

וְגַם לֹא גָזְרוּ בְּזֶה מְשׁוּם בְּשׂוּלֵי אֵינִים יְהוּדִים⁽³⁰⁾.

30) אמנם לקמן (סי' שכח ס"ק סג) כתב, שאם הוצרך חולה שאין בו סכנה בשבת למאכל שבושל על ידי נכרי, אינו רשאי לאוכלו אלא בשבת, אבל לא במוצאי שבת, כיון שאפשר לבשל אז על ידי ישראל. ותירץ השביתת השבת (מלאכת מבשל ס"ק יב) שדברי המשנ"ב כאן הם בביאור לשון הרמ"א שכתב שאסור הוא בשבת, ומשמע מדבריו שבמוצאי שבת מותר, וכן מפורש ברמ"א (יר"ד סי' קיג ס"ט) שמותר הוא במוצאי שבת אפילו לבריא, וכדעת הרא"ה (המובא בבי"ש שם) שהתיר באופן זה, אמנם, לקמן כתב המשנ"ב שאסור, מפני שכך הוא סובר לדינא, וכדעת הט"ז (יר"ד שם ס"ק טו), הפר"ח (שם ס"ק כו) וביאור הגר"א (שם ס"ק

הלכות שבת סימן שיה

ביאורים ומוספים המשך

את מה שעשה, שיתכן שלא חייבו חכמים אלא לעקור נטיעה, מפני שקל הדבר לעקרה ולחזור ולנטעה. ואם עבר ולא עקר את הנטיעה, צידד (שם) שלא נאסרו הפירות.

ולמכור את הנטיעה לאחר, כתב הגרש"ז אויערבך (שם), שאם נטעה בשוגג, מסתבר שמותר לו למוכרה לאחר, ואין הקונה צריך לעקור אותה, ואף אם נטעה המוכר במוזד, אין אסור לו אלא להרויח מדמי המכירה, אבל כשמכר, אין הקונה צריך לעקור.

[משנ"ב ס"ק יז]
[המבשל בו ח"ב 35].

35) וברו מים חמים הפתוח בשעה שפועל דוד החימום החשמלי [ביולר]. דעת הגר"ש וואזנר (קובץ מבית לוי ח"ו עמ' מ) שמותר לסגור, אף על פי שעל ידי זה יתחממו המים הצוננים שנכנסו לדוד, שכיון שסגירת הברז אינה אלא גרמא לחימום המים, וחימום זה הוא פסיק רישא ולא ניחא ליה, האסור רק מדרבנן, ועוד, שבהשאת הברז פתוח יש הפסד, ולכך יש להקל בגרמא מדרבנן. מאידך, הגרש"ז אויערבך (שולחן שלמה ערכי רפואה ח"א עמ' קצג) כתב שאסור לסגור את הברז, אלא אם כן פתחוהו לצורך חולה שיש בו סכנה, ויתכן שיצטרך החולה אחר כך עוד מים חמים.

ואם פתח את הברז בשבת, וכתוצאה מכך המים הצוננים הנכנסים לדוד עלולים להתחמם מהמים החמים בשיעור שהיד סולדת בו, ונוצר בכך מיד, כתב הגרש"ז אויערבך (שולחן שלמה ס"ק מד) שטוב שיסגור את הברז, כדי שלא יתבשלו המים הנוספים.

והמבשל בתולדה של תולדת האור, כתב האור שמח (פ"ט מהל' שבת ה"ב) שפטור, שעל ידי הריחוק מהאש נפקע ממנה כח האש, ונחשב חומה של תולדת התולדה, כחום טבעי שאין מקורו מהאש, דיומה הדבר לכח כחו, שאינו כגופו, ולכך אינו אסור אלא מדרבנן. ובשו"ת שבט הלוי (ח"ז סי' קא ה"ב) כתב שהדימיון לכח כחו תמוה, כיון שלענין בישול בתולדות האש, אין הנדון אם התבשל המאכל על ידי מעשה האדם או לא, ומכיון שדנים את תולדת האש כאש מחמת כח האש שבה, אין כל חילוק בין תולדה לתולדה של תולדה, וכן כתב הגרש"ז אויערבך (שולחן שלמה ס"ק יא אות ב) שדברי האור שמח מחדושים מאד, וכן דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני ח"ב פכ"ט ס"ק ה).

ב) שלפחות הטמונות בבור נחשבות כמחוסרות מעשה בגופן להכשירן לשימוש, ולכך נחשבת פתיחת הבור כהנאה חיובית מהמאכל, מה שאין כן בבית הכנסת הנעול, שאין הרחיטים שבתוכו נחשבים ככלים שאינם ראויים לשימוש.

ואף לאדם עצמו שהוציא חפץ מרשות לרשות במוזד, כתב הגרש"ז אויערבך (שו"ת מנחת שלמה שם ענף ג) שמותר ליהנות מאותו חפץ במוצאי שבת, מפני שלא עשה מעשה בגוף הדבר, והוסיף שכן הדין במי שעבר במוזד ופתח בור שהיה בתוכו מאכל, שמותר המאכל במוצאי שבת אף לפותח עצמו. וראה בביה"ל לקמן סי' ש"ט ס"א ד"ה הבור, שציון לפמ"ג (א"א שם ס"ק א) שהסתפק במי שברר במוזד בשבת, אם נאסר בהנאה לעולם. וראה ארחות שבת פכ"ה הע' מג.

אמנם, כאשר אין הנאה מהמעשה שנעשה בשבת כלל, כגון שהוציאו פירות לרשות הרבים והחזירו למקומם במוזד, כתב בביה"ל לקמן (סי' תה ט"ז ד"ה מ"ט) שמותר ליהנות מהם בשבת בלי פקפוק, והוסיף (שם ד"ה ההחזירם), שאף למוציא הפירות עצמו מותר ליהנות מהם.

ולענין המוציא מצה מרשות היחיד לרשות הרבים בפסח שחל בשבת, כתב בביה"ל לקמן (סי' תנ"ד ס"ד ד"ה ולענין) שרשאי לצאת בה ידי חובתו ולברך עליה, מפני שאין העבירה אלא על האדם שהוציאה, ואילו המצה אינה נחשבת כחפץ שנעשתה בו עבירה.

וכן חפץ שהכין אדם משבת לחול, כתב הגרש"ז אויערבך (מאור השבת ח"א מכתב ג אות ט) שמסתבר שמותר בדיעבד להשתמש בו, כיון שעצם ההכנה אינה מלאכה, ואין העבירה אלא במחשבה שחשב בשעת עשיית הפעולה שהתא לצורך החול, וכן דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני ח"ב פכ"ב ס"ק א עמ' מז אות יז), וביאר, שאין העבירה בחפץ, אלא בהתעסקות האדם עבור ימות החול.

34) ולאחר שעקר את הנטיעה, דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני שם עמ' מז אות ה) שמותר לו לחזור ולנטעה, אך אם גדלה קצת בטרם שנעקרה, אסור לעשות כן, מפני שנהנה מהעבירה.

ואם עבר זמן ולא עקר את הנטיעה, הסתפק הגרש"ז אויערבך (שם) אם חייב הוא לעקרה, שיתכן שלא חייבו חכמים לעקור את הנטיעה אלא כשאין בכך הפסד מרובה, מה שאין כן באופן זה, שאם יעקרנה לא יוכל לנטעה שוב. וכן אדם שהרכיב או הבריך אילן בשבת, הסתפק הגרש"ז אויערבך (שם) אם חייב הוא לעקור

הַלְבוּת שֶׁת סִימָן שׁוֹ

המשך מעמוד קודם

הגרש"ז אויערבך (שש"כ ח"ג פל"ה הע' טג) שבענין זה אין הבדל בין דין הקושר לדין התופר.

33) וכפי שכתב לקמן (סי' שמו ס"ק מג ובביה"ל שם סי"ד ד"ה ולא נתכוין), שכל שבקריעתו נעשה איזה שהוא תיקון, אין זה נחשב מקלקל וחיוב משום קורע.

34) ולצורך מצוה של רבים, כגון כדי לתקן עירוב שנתקלקל ויש חשש שמא יבואו רבים לדידי מכשול, כתב לעיל (סי' רעו ס"ק כה) שמותר לעשות כן אפילו אם יעשה הנכרי מלאכות האסורות מדאורייתא, כיון שאמירה לנוכרי מותרת במקום מצוה דרבים, ואם יכול הנכרי לתקן את העירוב על ידי קשר עניבה, כתב בביה"ל לקמן (סי' שסב ס"ג ד"ה מחיצה) שטוב לעשות כן.

[משנ"ב ס"ק כז]

דְּהוּא תְּשִׁיב וְאֵינּוּ קִבְּשׁוּ שָׁם, וְהָיָה קָשֶׁר שְׂאֵינּוּ שֶׁל קְמָא³⁵.

35) אמנם לענין סנדל שנפסקה רצועתו החיצונה, כתב לעיל (סי' שח ס"ק סא) בשם המג"א שאסור לקשור עליו חוט או משיחה, שמא יבטלנו שם ויהיה זה קשר של של קיימא.

המחמירים, מ"מ אם לא עשה כן רשאי להתיר את הקשר בשבת [ולא לנתק, כמבואר במה שכתבנו לעיל (ס"ק ז)], ואם אינו יכול להתיר רשאי אף לנתקו בשבת בדרך קילקול ושלא בפני עם הארץ. [על איסור מכה בפטיש בהפרדה זו, ראה מה שכתבנו לעיל (ס"ק כג)].

וכן לענין פתיחת שקיות ניילון שנפתחות בקלות במקום דיבוקן, דעת הגרש"ז אויערבך (שש"כ פ"ט הע' יט) שאפשר שאין בזה משום איסור קורע ומותר לפותחן בשבת, כשם שמותר לנתק או לחתוך קשר המחבר זוג נעלים [וראה שם שהביא טעמים נוספים להקל בזה].

על איסור מכה בפטיש בפתיחת שקיות אלו, ראה מה שכתבנו לעיל (ס"ק כג).

וסיכות שרגילים לתחוב בדברי הלבשה כדי לשמור על הקיפולים הנעשים בהם, דעת הגרש"ז אויערבך (שש"כ פ"טו הע' ריא) שמותר להוציאן בשבת כיון שאין זו דרך תפירה כלל.

ולענין תפירה הנעשית לזמן מוסים, וכשעובר הזמן אין קורעים אותה אלא זורקים אותה יחד עם הדבר התפור כמות שהיא, אם דינה כתפירה של קיימא ראה מה שכתבנו לעיל (ס"ק ד) לענין קושר, ודעת

הַלְבוּת שֶׁת סִימָן שׁוֹ

המשך מעמוד 264

דומה לפתילת חבלים כלל, שהרי עיקר הליפוף נעשה כדי לסגור את השקית, ואין זו דרך קשירה כלל, אלא דרך נתינת מנעול, שודאי מותר ליתנו ולהסירו. וכן דעת הגר"ג קרליץ (חוט שני ח"ב פל"ד ס"ק ט) שיש להקל בזה, וטעמו שכשם שמותר לפתוח דלת וחלון שבבית ואין זה נחשב כבונה וסותר, כיון שעומדים הם לכך, כך מותר ללפף חוט מתכת שצורתו מוכחת עליו שעשוי לפתוח ולסגור, שהרי אינו מהורק הדק היטב, ואין זה בכלל מלאכת קושר. אכן, אם לאחר סיבוב חוט המתכת מסביב לשקית מלפפים אותו פעמים רבות, כתב בשורת שבת הלוי (ח"י שם) שיש מקום להחמיר על כל פנים מדרבנן, כדי שלא יבואו לעשות כן בדרך איסור, שלא במקום סגירת שקית וכדו'.

[ביה"ל ד"ה שאינם]

שְׂאֵינּוּ עֲשׂוּי לְעִמְדָה שָׁם זְמַן מְרַבָּה⁴².

42) והיינו בסתמא, אך אם חפץ במפורש להניחו שם ליותר מו' ימים, דעת הגר"ג קרליץ (איל משולש מקור השולחן ס"ד ס"ק לה) שאסור לקשור.

הפקק שלהם יש חוט ברזל מגולגל, שכשם שאסור לפתול חבלים כך אסור להתירם [ואין זה דרך קילקול כי ניתן לחזור ולפתולם מחדש], וכן דעת הגר"ש אלישיב (ארחות שבת ח"א פ"י הע' נא).

מאידך, בשורת שבת הלוי (ח"ח סי' נה ח"י סי' טא) כתב, שאף שהמחמיר בזה אינו מן המתמיהים, מ"מ אין למחות ביד המקילים, שאף אם נדון את ליפוף חוט המתכת כקשירה, מ"מ יתכן לומר שלא אסרו חכמים קשר העשוי לזמן קצר, אלא בקשר רגיל שהוא דבר המצוי, מה שאין כן בפתיחת חבלים שאינה שכיחה. והוסיף, שאפילו נאמר שלדעת הרמב"ם יש איסור דרבנן אף בפתול לזמן, מ"מ כיון שלדעת כמה ראשונים אין איסור בפתיחת חבלים כלל, אם כן אין כאן אלא ספק דרבנן, ויש מקום להקל בזה כבכל ספק דרבנן, וכן כתב בשורת אור לציון (ח"ב פכ"ט תשובה ב).

והוסיף בשורת שבת הלוי (שם ושם), שאפשר שאין ליפוף חוט מתכת

הַלְבוּת שֶׁת סִימָן שׁוֹ

המשך מעמוד קל

אלשיב (שבות יצחק בישול פ"א אות ב). ולדעת הגר"ג קרליץ (חוט שני ח"ב פכ"ט ס"ק ד) המבשל דברים האסורים משום אב המלאכה, כבישול ואפיית מאכלים, חייב כשמשביחם אפילו אם אינו מרכבם, ורק המבשל דברים האסורים משום תולדה, אינו חייב אם אינו מרכב את הקשה או מקשה את הרך, שהרי אין הוא עושה בהם שינוי חשוב.

[שעה"צ ס"ק א]

שְׁהָיָה נֶעְשֶׂה דָּבָר הַשּׁוֹרָף⁶.

6) באופן אחר ביאר החזו"א (או"ח סי' נ ס"ק ט), שהדבר תלוי בכוננת האדם, שכשברצונו להתיר את המתכת לעשותה גחלת, כדי שבעודה

עצמו לא שייך בישול כיון שאינו צריך להגיע לשיעור יד סולדת בו, אבל כשמייבש בגד או כלים שהוא מעונין בחימום כדי שיתיבשו וישאר לו בגד או כלי מיובש, יש בישול במים שמתחממים לפני האידוי. וראה מה שכתבנו עוד בשעה"צ להלן (ס"ק קלד) בשם הפוסקים שאסור להניח חלה כנגד האש כשיכולה להגיע לשיעור יד סולדת בה כיון שהמים מתבשלים לפני שמתאדים [ודומה ליבוש בגד או כלי].

6) ודברי מאכל שאינם מתרככים בבישולם, כגון מים, מבואר בחזו"א (או"ח סי' לו ס"ק יג ד"ה סימן) שחייב עליהם משום בישול, מפני שעצם חימומם ותקינותם לאכילה זהו בישולם, וכן דעת הגר"ש

הַלְבוּת שֵׁפֶת סִימָן שִׁיחַ

המשן מעמוד הקודם

דרבנן בדבר שיש לו מתיירין, וכן כתבו בשו"ת שאגת אריה (סי' צ) ובפמ"ג (פתיחה להל' י"ט ח"ב פ"א אות כז), וכן הוכיח בחי' הרעק"א (שבת לח, ב ומגילה ה, ב) מהר"ן (בשבת שם, ובנדרים מז, ב). אמנם, בשו"ת תורת חסד כתב (א"ח סי' לח אות ג) שמוכח ברש"י (עירובין טז, ב) שהחמיר בזה, והביאו הגר"ש אלישיב (שם).

[משניב ס"ק ג]

אין לְאָסֵר בְּדִיעְבַד לְהִנּוּחַ מְמַנְהוּ¹⁰.

10) וכן כתב לקמן (סי' שלה ס"ק יב) ובשעה"צ לקמן (סי' שלט ס"ק כד). ואף על פי שבשאיירע אצל החפץ חיים שהיו חתיכות צנן שפזרו עליהן מלח בשוגג, הרחיקן ממנו ולא אכלן, כדי שלא ליהנות מהאיסור מדרבנן שלא למלוח אוכלין הנוכר בשו"ע לקמן (סי' שכא ס"א), כתב הקצות השלחן (סי' קכח בדה"ש ס"ק ה) שנהגו כן ממדת חסידות בלבד, לחשוש לשיטת הפמ"ג שהחמיר אף בדרבנן.

ולפי דעת הגר"א עצמו, כתב בביה"ל לקמן (סי' שיט ס"א ד"ה הבורר) שאף במלאכות דאורייתא [בשאר מלאכות] שנעשו בשוגג, אין להחמיר בדיעבד שלא ליהנות מהן באותה השבת, שלא כדעת הפמ"ג שכתב שאסור ליהנות בשבת מברירה שנעשתה באיסור.

[משניב ס"ק ד]

לְהִנּוּחַ מֵאוֹתָהּ מְלֻאָכָה¹¹, דְּקָנְסוּהוּ רַבָּנָן¹² וכו', מִתָּר לֹא לְהִנּוּחַ מְדֻמְיָה שֶׁל הַמְּלֻאָכָה¹³ וכו', מִפְּנֵי שֶׁהִיא בְּלוּעָה מְדָבָר הַאָּסוּר¹⁴.

11) ובגדר האיסור, כתב בשו"ת אגרות משה (א"ח ח"א סי' קכו ענף ג-ד) שהוא איסור הנאה, ולפיכך כתב שבמקום מצוה לא נאסר ליהנות ממעשה שבת, משום שמצוות לאו ליהנות ניתנו, וראה להלן מה שכתב לגבי סוכה. מאידך, דעת הגר"ן קרליץ (חוט שני ח"ב פכ"ב ס"ק א ובשעה"צ שם ס"ק י) שגדר האיסור, הוא איסור השתמשות בדבר שנעשה בו מעשה איסור בשבת, ולא איסור הנאה, ולפיכך אין היתר לעשות דבר מצוה לאור חשמל שהודלק באיסור וכו', וכן כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ג סי' עז) שאסור לשבת בסוכה שנבנתה בשבת, משום מעשה שבת. וכן כתב בשו"ת אגרות משה (א"ח ח"ד סי' טט אות ד) שאם עבר ובנה סוכה בשבת, אסור להיכנס בה ואפילו אם אין לו סוכה אחרת. [וצ"ע מדבריו שהובאו לעיל שבמקום מצוה לא נאסר ליהנות ממעשה שבת. וראה שו"ת או נדברו (ח"ו סי' עז) מה שתיירץ על כך].

12) ולגבי האיסור ליהנות מנר שהודלק נכרי עבור ישראל, כתב בביה"ל לעיל (סי' רעו ס"א ד"ה אסור), שאין איסור להשתמש באור הנר אלא בדבר שלא יכול היה לעשותו בלעדיו, כגון ללמוד ולאכול לפניו. ולדעת הגר"ש אויערבך (שולחן שלמה ס"ק ב אות ג) כן הוא בענינו, שאסור לאכול לאור הנר שהודלק ישראל בשבת, ואף על פי שישנם מאכלים שאפשר לאכלם בחוץ בקלות, מימ אסור לאוכלם לאור הנר, שכן שהדרך הוא לקחת אותם למקום מואר ולאכלם שם, נחשבת האכילה לאורם כהנאה, ואסור ליהנות ממעשה שבת.

וחפץ הנמצא בחדר אפל אשר הודלק בו אור בשבת, כתב הגר"ש אויערבך (שו"ת מנחת שלמה ח"ב סי' טז אות א) שמוותר להשתמש בו, אף על פי שלא היה יכול למוצאו כלל ללא הדלקת האור, כיון שלא נעשה איסור בגוף החפץ. וכן כתב בשו"ת אגרות משה (א"ח ח"ב סי' עא), והוסיף, שמימ ראוי לבעל נפש להחמיר שלא ליהנות מחפץ זה, כיון שמימ נגרמת ההנאה על ידי איסור.

ואם הדליק אדם שאינו שומר מצוות את האור בחדר המדרגות שבבנין, דעת הגר"ן קרליץ (שם ס"ק ג) שאין ליהנות מאור זה, ואין

רבה יצור בה צורה, חיובו משום מבשל ולא משום מבעיר, וכשברצונו ללבנה כדי לצרפה, חיובו משום מבעיר ולא משום מבשל. והוסיף, שאף באופן שאין ברצונו לא לכך ולא לכך, מימ הדבר אסור, משום שלדעת הראב"ד (פי"ב מהל' שבת ה"א) בחימום מתכת יש משום ביטול בכל אופן, ואף לדעת הרמב"ם אין הדין ברור להיתר.

[שעה"צ ס"ק ה]

וְאֶפְשָׁר מִשּׁוּם דְּמַקְלָא קָמוֹס אֶסְרָא דְרַבָּנָן יֵשֵׁת⁷.

7) ואף על פי שחצי שיעור אסור מהתורה, ולא מדרבנן בלבד, כתב השביתת השבת (מלאכת מבשל ס"ק נט) שיש שביארו שהואיל ואין החיסרון בכמות הדבר המתבשל בלבד, אלא גם באיכות הביטול, שהרי אף החצי שכבר התבשל אינו ראוי לאכילה, אין זה נחשב כחצי שיעור האסור מהתורה.

[משניב ס"ק ב]

כָּל שֵׁשֶׁת סַפְקֵי פְּלִגְתָּא בְּנֶהָ⁸ וכו', וְעַיִן בְּסַעֲפִי קָטָן לֵב, וְצִרְיָן עֵינִין קָצָח⁹.

8) ולענין מעשה שבת בבין השמשות, כתב לעיל (סי' רסא ס"ק ו) שאסור ליהנות מהמלאכה אפילו כשנעשתה בשוגג, כדן מלאכה שנעשתה בשבת. ובטעם הדבר ביאר הגר"ן קרליץ (חוט שני ח"ב פכ"ב ס"ק א עמ' מ) שנחשב הדבר כאילו נפסקה ההלכה לחומרא, ואין זה ספק.

ומלאכה שנעשתה בבין השמשות, בזמן שלפי שיטות מסוימות [כגון שיטת ר"ת] עדיין לא נתקדש היום, כתב בביה"ל שם (ס"א ד"ה ואין מוליקין) שמותר בדיעבד ליהנות ממנה. אמנם, בארץ ישראל בומנינו, דעת הגר"ש אויערבך (ביצחק יקרא) שאין להקל בזה, מפני שקבלנו עלינו לנהוג דיני שבת באופן מוחלט משעת שקיעת החמה. וכשנעשתה המלאכה בזמן תוספת שבת, כתב הביה"ל (שם) שהפמ"ג צידד להקל.

9) נראה שכונתו למג"א בס"ק לב [המובא במשניב להלן (ס"ק עד)], שהחמיר לגבי תבלין שעירה עליו מכלי ראשון [עירוי שלא נפסק הקילוח], שאסור לאוכלו, אף על פי שישנם ראשונים הסוברים שעירוי מכלי ראשון אינו מבשל כלל.

וכן כתב הביה"ל להלן (ס"ד ד"ה אפילו), שאם בישראל מאכל שהיה מבושל כמאכל בן דרוסאי עד שהתבשל כל צרכו, לא נאסר המאכל, כיון שישנם שיטות שאין בזה איסור ביטול [וראה מה שכתבנו שם]. אמנם, לקמן (סי' שכה ס"ק לב) כתב, שבאופן שיש ספק על מעשה נכרי בשבת אם נאסר או לא, אסור הדבר בו ביום מספק, שאף על פי שספק דרבנן לקולא, מימ דבר שיש לו מתיירין הוא, ולכך יש להחמיר.

וכתב הגר"ש אלישיב (קובץ תשובות ח"ב סי' כד), שלפי דברי שו"ת זית רענן (ח"ב סי' ה אות ו) שהולק בין דבר שחכמים גזרו עליו או אסורו לדבר שחכמים החמירו בו רק משום קנס, יש ליישב את הסתירה, שמעשה ישראל בשבת, שהאיסור ליהנות ממנו אינו אלא משום קנס, כמבואר במשניב כאן, אין להחמיר בספיקו, אף על פי שהוא דבר שיש לו מתיירין, מה שאין כן מעשה שעשה נכרי בשבת, שהאיסור ליהנות ממנו הוא מן הדין, כמבואר בשו"ע לעיל (סי' רעו ס"א), אין להקל בו בדבר שיש לו מתיירין. [אמנם, לענין דבר שנעשה בשבת על ידי ישראל שנתערב בדברים אחרים, כתב המשניב להלן (ס"ק ה) שיש להחמיר שאינו מתבטל כדן דבר שיש לו מתיירין].

ובספר לזית חן (אות מג) יישב, שהטעם שהיקל המשניב כאן בדבר שיש לו מתיירין הוא, מפני שסבר כדעת הפרי"ח (סי' תצו ס"ג ד"ה השתא), שבמקום שהספק הוא ספיקא דידינא, אין להחמיר בענין

הַלְבוּת שֶׁפֶת סִימָן שִׁיחַ

המשן מעמוד הקודם

הפמ"ג (סי' רג א"א ס"ק לט וסי' תמו א"א ס"ק א), על כל פנים בכלי חרס, שאין לו תקנה בהגעלה, יש להקל ליהנות ממנו לאחר מעת לעת. וכן מיחם חשמלי שנתנו לתוכו מים בשבת משום שנגמרו המים שהיו בו מערב שבת ועמד להישרף, כתב הגרש"ז איערבך (מאור השבת ח"א מכתב ט אות ז) שנאסר המיחם מבליעת מים אלו שהתבשל בתוכו, ואין להשתמש בו כי אם בצונן. מאידך, הגר"י קרליץ (חוט שני ח"ב פכ"ב שם עמ' מ) הסתפק בדין תבשיל שהוסיפו לו מים בשבת כדי שלא ישרף, אם נאסר המאכל מחמת תערובת המים שהתבשל בשבת, כיון שלא נהנה הנאה חיובית מעצם בישול המים, אלא רק הנאה של מניעת הפסד.

[משניב ס"ק ה]

וְאֶפְלוּ לְמִי שֶׁנִּתְבַּשַׁל בְּשִׁבְלֵי (161) וכו', דָּאֵין אָדָם חוֹטֵא וְלֹא (164). (15) ובני ביתו הסמוכים על שולחנו, כתב הודעת תורה (ס"א) בשם הרדב"ז שדינם כדין המבשל עצמו, ואסור להם ליהנות מהמאכל לעולם אם בישל אותו בעל הבית במזיד, וכן כתב הכף החיים (ס"ק יא) בשם ספר נהר שלום.

וכן לשמוע בטלפון במוצאי שבת הודעות שנערכו בשבת במזיד, כגון תחזית מזג האוויר וכדו', דעת הגר"י קרליץ (חוט שני ח"ב פכ"ב ס"ק א עמ' מז אות ב) שאסור.

ויהודים המבשלים מאכלים בשבת במסעדה או בבית חרושת ומוכרים אותם, כתב בשו"ת כתב סופר (או"ח סי' ג) שאסור לקנות את המאכלים מהם, מפני שטעם ההיתר למי שנתבשל בשבילו הוא משום שאין אנו חוששים שמא יאמר למבשל לבשל עבורו בשבת אחרת, אך מקום שמבשלים בו יהודים בכל שבת, ופרנסתם היא ממכירת המאכלים, בוודאי קנסו חכמים שלא לאכול מהם, שהרי ימשיכו במעשיהם. והוסיף, שמוטעם זה יש לאסור ליהנות מהמאכלים אף לאנשים שלא נתבשלו המאכלים עבורם, כדי לקנות את המבשלים שלא ישתכרו ממכירת המאכלים שבישלו וימשיכו במעשיהם, והקונה מהם מכשילם בעבירה, מפני שבכך הוא מסייע להם, וכן נקט הקהלות יעקב (ח"ב סי' ז).

מאידך, בשו"ת מחזה אברהם כתב (ח"א סי' מח), שרק לקונים הקבועים אסור ליהנות מהמלאכה, שכיון שנעשה הדבר עבורם, נחשבים כאילו ציוו על זה, אבל לקונים האחרים, אף על פי שאין זה לכתחילה, מ"מ אם רוצים ליהנות לאחר בכדי שיעשו, אין למחות בהם. ובשו"ת מנחת יצחק (ח"ג סי' עט אות טו) צידד להקל כדבריו, ואף בשו"ת הר צבי (ח"א סי' קפ) פקפק בדברי הכתב סופר.

ומי שבנה בחצירו בנין בשבת במזיד, דעת הגר"י קרליץ (שם עמ' מז אות טו) שאסור לו להשתמש בו לעולם, וביאר, שיתכן שההיתר להשתמש בבנין או בגשר שבנו במזיד בשבת עבור הרבים, הוא מפני שאין בכח הבורנה לאסור על הרבים את הקרקע המיועדת להם. ולענין שימוש בחשמל המיוצר בשבת באיסור, כתב החו"א (או"ח סי' לח ס"ק ד) שאסור ליהנות ממנו, והוסיף, שאף באופן שאין איסור להשתמש בחשמל זה מן הדין, מ"מ אסור להשתמש בו משום חילול השם, שמראה שאין ליבו כואב מהשימוש הציבורי בדבר שנעשתה בו מלאכה במרד בשבת. והוסיף לבאר (ספר מנוחה נכונה עמ' סב), שאף אם נעשה הכל באופן אוטומטי, מ"מ יש להימנע מלהשתמש בו, מפני שבחברת החשמל משתמשים ביהודים לכונן את המכונות ולתקן בשבת.

ובשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ד סי' סד, וחי"ה סי' מג אות יז) כתב, שאם ייצור החשמל נעשה בשבת באופן אוטומטי, מעיקר הדין אין

לעשות לאורו כל דבר שלא היה עושה בלעדי האור. וכן דעת הגרש"ז איערבך (שולחן שלמה שולי הגליון ס"ק יא), שמוטר לכתב בחדר המדרגות, אלא שילך כפי שהיה הולך ללא האור, ולא מהר יותר. ובשו"ת אור לציון (ח"ב פמ"א תשובה ה) כתב, שלכתחילה יש להמתין עד שיכבה האור, כדי להראות שאינו שמח בהדלקתו, אך אם האור אינו נכבה, מותר לעלות במדרגות, שאין המדליק יכול לאסור בשימוש דבר שאינו שלו. והוסיף, שכן הדין כשהדליק אחד מבני הבית את האור באחד מחדרי הבית בשוגג, שמלבד האיסור להשתמש באור לדבר שהאור נחוץ לו, יש להימנע לכתחילה מלהשתמש באור גם לדבר שאין האור נחוץ כל כך.

וליהנות מצילום שנעשה בשבת על ידי נכרי עבור ישראל (ולא שייך לשחור במדויק את האירוע שצולם). דעת הגרש"ז איערבך (משניב ביצחק יקרא סי' שכה סי' א) שאסור לעולם, ונחשב שאינו יכול ליהנות מהמלאכה בהיתר. וכן דעת הגר"י אלישיב (ארחות שבת ח"ב פכ"ג הע' עח).

ולגבי קופסת שימורים שפתח נכרי עבור ישראל בשבת, כתב בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ד סי' קיט אות ה) שאסור לאכול את המאכל שבתוכה. אכן, כאשר פתח אותה ישראל הסובר כדעת המתירים לפותחה, לא נאסר לישראל אחר הסובר כדעת האוסרים, לאכול את המאכל שבתוכה, מפני שפתיחה זו נחשבת כמעשה מותר, ובפרט באיסור דרבנן. ובשו"ת שבת הליי כתב (ח"ג סי' לה), שאף אם הפותח הוא מאותם המתמרים שלא לפתוח, אין לאסור עליו לאכול את המאכל שבתוכה, מפני שיש המתירים לפותחה לכתחילה. וראה מה שכתבנו עוד בזה לעיל (סי' שי ס"ק טז).

ולגבי פקק בקבוק העשוי מתכת שנפתח באיסור בשבת, כתב הגרש"ז איערבך (מאור השבת ח"א מכתב יח אות ב) שלא נאסר לשתות את המשקה שבבקבוק, שהרי יכולים היו לעשות חור בפקק ולפתחו ולשתות מהבקבוק. וראה מה שכתב בארחות שבת פכ"ה הע' סח.

ואף ליהנות מדבר שאינו ממש כגון מקול שהתאפשר לשומעו על ידי חילול שבת, צידד הפמ"ג (סי' רב משב"ז ס"ק ז) שאסור, כשם שאסור ליהנות ממראה שהתאפשר על ידי חילול שבת, כגון קריאה לאור נר שהודלק בשבת. ומטעם זה, כתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"א סי' קו אות ג) שאסור לשמוע 'חדשות' המשודרות בשבת באיסור, וכן צידד בשו"ת הר צבי (ח"א סי' קפג), וכן דעת הגרש"ז איערבך (ארחות שבת ח"ג פכ"ה הע' צה).

(13) וההנאה מדמי המלאכה שהותרה לו, כתב הגרש"ז איערבך (שו"ת מנחת שלמה ח"א סי' ה אות ג ד"ה הנה) שהיא רק משווי החפץ כפי שהיה קודם שנעשתה בו המלאכה, אבל ממה שהתייקר החפץ מחמת המלאכה, אסור ליהנות.

(14) משמע סוסבר שדבר הנאסר משום מעשה שבת נאסר באיסור חפצא, ושלא כדברי היד יהודה (י"ד סי' צט פי' הארוך ס"ק יח). ובדעת המשניב ביאר הגרש"ז איערבך (שו"ת מנחת שלמה ח"א סי' ה ענף ג אות ג), שחז"ל אסרו את המאכל שהתבשל בשבת באיסור חפצא, אפילו אם לא נהנה מהבישול, כגון כשהיה התבשיל צלוי ובישלו, שאסור ליהנות ממנו אף אם מעדיף הוא טעם צלי. והוסיף, שמפני זה אסורה הקדרה אפילו לאחר שעברה יממה משעת הבישול, ואין היא בת יומה, וכבר נפגם טעמה ואינו נהנה ממנו, משום שדינה כשאר כלים שבישלו בהם מאכלות אסורות, האסורים כשאינם בני יומם, וכן דעת הגר"י קרליץ (חוט שני ח"ב פכ"ב ס"ק א אות ח עמ' מז) שאסורה היא לאחר מעת לעת. ובספר דעת תורה מבואר, שלדעת